

Richard Wagner

LOHENGRIN

Sándor Konya Lohengrin **Lucine Amara** Elsa **William Dooley** Heerrufer **Rita Gorr** Ortrud **Jerome Hines** König Heinrich **Calvin Marsh** Telramund

Boston Symphony Orchestra o.l.v. Erich Leinsdorf

RCA 74321 501642, ADD, 3CD's. Opname: 1965

Misplaatste theatraliteit

Slechts zelden wordt de vraag gesteld naar het esthetisch statuut van "de klankopname". Klankdragers, weze het nu radio, langspeelplaat of CD worden in eerste en meestal ook enige instantie in puur functionele zin beschouwd: als loutere middelen die ons de mogelijkheid bieden om een ontzaglijke hoeveelheid klankinformatie overal en altijd te reproduceren. In dit perspectief fungeren opnames vooral als documenten, als vereeuwigde herinneringen aan een verlopen verleden. Als zodanig bevolken zij de collectieve en private archieven, waar ze worden gebalsemd en/of gemummificeerd om zeker niet teloor te gaan voor een steeds drastischer historiserende toekomst. Wagner, één van de hevigste critici van de museale muziekcultuur, zou deze functionele aanwending van de klankdrager normaliter dan ook veroordeeld hebben, al kan men zich niet van de gedachte ontdoen dat hij vanuit zijn vindingrijke egomanie wel argumenten zou aangedragen hebben die tenminste de opname van zijn oeuvre zouden legitimeren. Behalve op een louter functionele wijze kan men het fenomeen van de klankdrager echter ook vanuit een artistieke invalshoek evalueren. In de mate namelijk dat iedere klankdrager een eigen specificiteit heeft (m.b.t. klankkwaliteit, elektronische manipulatiemogelijkheden, relatieve (on)gebondenheid aan tijd en ruimte, principe van de (al dan niet eindeloze) reproduceerbaarheid en het daarin (al dan niet) geïmpliceerde aura-verlies, loskoppeling van auditieve en visuele informatie...) ware het namelijk zinvol om de artistieke mogelijkheden van ieder medium afzonderlijk te thematiseren, i.e. om na te gaan hoe de potentiële artistieke eigenschappen van iedere specifieke klankdrager enerzijds en de puur functionele aanwendbaarheid ervan anderzijds zinvol op elkaar betrokken kunnen worden. Zoals bvb. Kurt Weill in de jaren '20 de radio niet als een louter functioneel middel zag, maar als een artistieke uitdaging voor de werkelijk actuele en maatschappelijk gebonden kunstenaar, zo ook dringt zich dezer dagen de vraag op naar de mogelijkheden van de CD als functioneel én artistiek medium.

Met betrekking tot opera stelt de tegenstelling tussen een functionele en een artistieke aanwending van het medium zich vanzelfsprekend bijzonder scherp. Niet alleen immers is er in een CD-weergave de vanzelfsprekende eliminatie van het visuele aspect, ook is er het artistieke probleem van de "context"-overdracht: zowel met name de CD-weergave van een live-opera als die van een studio-opname waarin men kost wat kost de oorspronkelijke dramatische en theatrale "sfeer" wil herscheppen, gaan

gebukt onder een onvermijdelijke ambiguïteit: er wordt namelijk een theatraal-dramatische spanningsopbouw gegenereerd waarvan de weerslag op de muzikale uitvoering slechts -en dan alleen nog maar in het allerbeste geval- binnen de context van de theatraal-dramatische voorstelling zelf verantwoord kan worden. Of, om nu uiteindelijk maar zeer concreet te worden: indien de vertolkster van de verderfelijke Ortrud in Wagners Lohengrin in haar interpretatie een histerie en infernaliteit aan de dag legt die vanuit haar personage misschien wel zeer acceptabel is doch die op de precisie van haar uitvoering een nefaste impact heeft, dan kan een dergelijk klankresultaat binnen de context van een feitelijk-theatrale uitvoering misschien nog wel aanvaardbaar zijn, vanuit puur auditief vlak echter is ze dat echter geenszins. Integendeel, een aberrant lelijke en persistent valse interpretatie als deze van Rita Gorr in de Leinsdorf-opname is vanuit puur auditief standpunt -en dat is het enige standpunt dat de CD-opname de facto kan geven- niet aanhoorbaar en artistiek ongehoord, daar de theatrale intentie van een uitvoering de door die intentie veroorzaakte muzikale tekortkomingen vanuit artistiek perspectief nooit kan vergoelijken.

Dit neemt niet weg dat Leinsdorfs Lohengrin-opname in menig opzicht ten zeerste de moeite loont. Enkele van de meest kwetsbare punten van de bedrieglijk moeilijke Lohengrin-partituur worden namelijk op erg overtuigende wijze vertolkt: het orkest (Boston Symphony Orchestra) heeft een opmerkelijk diepe -door de opnametechniek soms wat donzige- sonoriteit; het behoudt ook in de talrijke en vaak zeer fragiele recitatief-passages een sterk romantische aandrang, zodat de uitvoering als geheel een erg homogene en gesloten indruk nalaat. Bijzonder geslaagd zijn de interventies van de koperblazers die door de accuratesse en de kleurenrijkdom van hun spel voorkomen dat de vele "fanfares" uit het werk verglijden naar de verlokkelijke regionen van de trivialiteit. Van de koren (voorbereid door Alfred Nash Patterson) kan in grote lijnen hetzelfde gezegd worden: ook zij vervallen nooit in het in Lohengrin nochtans steeds om de hoek glurende soldateske triumfalisme; zij zijn weliswaar krachtig, maar niet bombastisch; bovendien volgen zij de gebeurtenissen en karakterontwikkelingen van de hoofdpersonages zeer precies op, zodat hun interventies schakeringsrijk en zeer empathisch zijn.

Op de Ortrud-interpretatie van Rita Gorr na, verdienen ook de solisten lof: de relatief lichte, soms klaaglijke tenor van **Sándor Konya** leent zich bijzonder goed voor de tegelijkertijd lijdzame en heroïsche Lohengrin-partij; in de meest delicate passages (cfr. "Nun sei bedankt, du lieber Schwann", "In fernem Land") komt zijn zuivere stem het

meest tot haar recht, zeker wanneer men abstractie maakt van enkele tijdsgebonden zangmaniërismen en minimale intonatieprobleempjes.

Lucine Amara laat als Elsa een warme, kwetsbare en lyrische sopraan horen, en slaagt er tegelijk ook in om door een gedetailleerde tekstinterpretatie haar personage meer karakter en mysterie te geven dan vaak het geval is.

Calvin Marsh met zijn gekwelde, doch bij wijlen agressieve bariton en **Jerom Hines** met zijn strenge en plechtstatige bas beantwoorden volledig aan de traditionele casting van respectievelijk Friedrich von Telramund en König Heinrich.

Kortom, de Leinsdorf-Lohengrin is een boeiende, gedreven en klankschone opname, waarin jammer genoeg **Rita Gorrs** Ortrud niet alleen figuurlijk maar ook letterlijk roet in het eten komt strooien. Qua stijlgebrek wordt zij enkel nog overtroffen door de buitenmaats lelijke wijze waarop het label RCA bezig is zijn "Opera Treasury" (waartoe deze Lohengrin behoort) uit te geven.

Pieter Bergé